

הלכות קידוש החודש פרק ח (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום פרק ח' — הלכות קידוש החודש (רמב"ם)

הלכה א' — חודשה של לבנה: תשעה ועשרים יום ומחצה וחלקים

לשון הרמב"ם: חודשה של לבנה תשעה ועשרים יום ומחצה וחלקים, כמו שביארנו.

פשוט: הרמב"ם חוזר על היסוד מפרק ו', שחודש לבנה הוא $1/229$ יום פלוס חלקים (כ"ט יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים). פרק ח' מתחיל עם החשבון כיצד מבצעים את החודשים בפועל — כלומר, החשבון של מלאים וחסרים. (פרק ו'ז' היה ה"חשבון הנקרא מעולה לדבר מצוה"; פרק ח' ממשיך עם החשבון האמיתי של קביעת חודשי הלבנה.)

הלכה ב' — אי אפשר לחשב שעות לחדשים

לשון הרמב"ם: ואי אפשר לומר שראש חודש יהיה מקצת היום מחודש העבר ומקצתו מהבא... "עד חדש ימים" — על פי השמועה למדו שיומים אתה מחשב לחדש ואי אתה מחשב שעות. לפיכך עושין חדשי הלבנה מהם חדש חסר תשעה ועשרים יום בלבד, ומהם חדש מלא שלשים יום, כדי שלא לחשב בשעות אלא בימים שלמים.

פשוט: אי אפשר לעשות שראש חודש יתחיל באמצע היום. המקור הוא הפסוק "עד חדש ימים" (במדבר יא:כ), שממנו למדו חז"ל שחודש מורכב מימים — ימים שלמים — לא משעות. לכן עושים לפעמים חודש חסר (29 יום) ולפעמים חודש מלא (30 יום).

חידושים והסברות:

1. מקורו של הרמב"ם — רבנן דקיסרי (מגילה ה' ע"א): הרמב"ם מביא את הדרש מ"עד חדש ימים" כהלכה למעשה לקביעות החדשים. הגמרא במגילה ה: אומרת: "רבנן דקיסרי בשם ר' אבהו, מניין שאין מחשבים שעות לחדשים? שנאמר עד חדש ימים." הרמב"ם לומד זאת כדין בקביעות החדשים עצמם — שאמנם המולד יכול לצאת באמצע היום (לפי חשבון המולד שהוא הלכה למשה מסיני), אבל אסור לעשות ראש חודש באמצע היום.

2. היד פשוטה (הרב רבינוביץ) מסביר שפירוש הרמב"ם מתאים רק לפי שיטתו שחשבון המולד הוא הלכה למשה מסיני. בחשבון המולד המולד יכול אכן לצאת באמצע היום (למשל ארבע אחר הצהריים), ולכן צריך דרשה שמחשבים רק ימים שלמים. אבל בקידוש החודש על פי ראייה השאלה פחות רלוונטית, כי הראיה של הלבנה היא ממילא בלילה.

3. פירוש רש"י — עניין של חושן משפט / ממונות: רש"י לומד את הגמרא אחרת — לא כדין בקביעות החדשים, אלא כהלכה בממונות/נדרים: כאשר מישוה אומר "אני מלווה לך כסף לחודש" או עושה תנאי לחודש, הולכים לפי ימים לא לפי שעות. הרמב"ם לא הולך עם פירוש רש"י. פירוש רש"י גם הוא הגיוני, אבל פירוש הרמב"ם מתאים יותר להקשר של "רבנן דקיסרי" שהיו עוסקים בקביעות החדשים.

4. דרשה נוספת באותה גמרא — "אין שנה ימים לשנים": באותה גמרא מופיעה גם דרשה על שנים — שלא לעשות את השנה לפי ימים (כלומר, במקום עיבור חודש כל שנה שלישית, לא להוסיף כמה ימים בכל שנה). לא מבואר כיצד הרמב"ם לומד אותה דרשה, אבל הוא מדבר על כך מאוחר יותר.

5. [הערה צדדית: למעשה בקידוש על פי ראייה — מתי נעשה ראש חודש?] כאשר בית דין קידש את החודש על פי ראייה, ראש חודש נעשה רק מהרגע שבית דין קידש (לא מתחילת היום). "היום נחשב מרגע פסק הדין של בית דין" — כלומר, ראש חודש מתחיל כאשר בית דין פוסק. נשאלת השאלה האם היו צריכים לומר יעלה ויבא מספק מתחילת היום, ומצוין ש"המפרשים מתלבטים" בכך למעשה. ברור שקרבן מוסף הקריבו לאחר שבית דין קידש.

הלכה ג' — חלקים יתר על החצי יום

לשון הרמב"ם: אמנם החלקים שיש בכל חודש וחודש יתר על החצי יום, יתקבצו מהם שעות וימים, עד שיהיו מקצת השנים חדשים חסרים יתר על המלאים, ומקצת השנים חדשים מלאים יתר על החסרים.

פשוט: אם חודש היה בדיוק $1/229$ יום, היה אפשר לעשות פשוט 6 חסרים ו-6 מלאים בכל שנה. אבל מכיוון שיש עוד חלקים מעבר לחצי יום (החודש הוא כ"ט יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים), מצטברים שעות וימים, ולכן לפעמים יוצא יותר חסרים ממלאים, ולפעמים להיפך. החשבון כיצד זה עובד — מתי מלא ומתי חסר — הוא עיקר פרק ח'.

הלכה ד' — יום שלשים, שני ימי ראש חודש, וסדר החדשים

חלק א': יום שלשים ושני ימי ראש חודש

לשון הרמב"ם: יום שלשים לעולם מוסיפין אותו ראש חודש בחשבון זה. אם היה החודש שעבר חסר, יהיה יום שלשים ראש חודש הבא. ואם היה החודש שעבר מלא, יהיה יום שלשים עולה מקצתו ראש חודש, ויהיה תשלום החודש המלא שעבר, ויהיה יום אחד ושלשים ראש חודש הבא.

פשוט: יום שלשים נחשב תמיד כראש חודש בחשבון זה. אם החודש הקודם היה חסר (29 יום), יום שלשים הוא כבר ראש חודש (יום אחד ראש חודש). אם החודש הקודם היה מלא (30 יום), יום שלשים הוא עדיין חלק מהחודש הישן, וראש חודש הוא רק יום ל"א — לכן יש שני ימי ראש חודש.

חידושים והסברות:

1. "עולה מקצתו ראש חודש" — מה פירוש "מקצתו"? לשון הרמב"ם "מקצתו" מוסבר כך: מכיוון שהחודש הוא $1/229$ יום (בערך), כאשר החודש הקודם מלא (30 יום), החודש הישן נגמר בעצם באמצע יום שלשים — המחצית הראשונה של יום שלשים שייכת עדיין לחודש הישן, והמחצית השנייה כבר היתה צריכה להיות ראש חודש. אבל מכיוון שאי אפשר לחלק יום (לפי הדין של "ימים אתה מחשב"), מחשבים את כל יום שלשים עדיין לחודש הישן (תשלום החודש המלא שעבר), ויום ל"א נעשה ראש חודש. זהו היסוד של שני ימי ראש חודש.

2. הטעם המיוחד של הרמב"ם לשני ימי ראש חודש: הרמב"ם נותן טעם מיוחד מדוע היום הראשון של ראש חודש (יום ל') נקרא "ראש חודש" — כי "מקצתו ראש חודש", החשבון של החודש החדש מתחיל באמצע אותו יום. כלומר, המחצית השנייה של היום היא כבר החודש החדש, אבל מכיוון שאי אפשר לעשות "מקצת היום" — עושים את כל היום ראש חודש, אף על פי שהלכתית הוא יום ל' של החודש הישן. זהו חידוש של הרמב"ם — לא ספק יומא (כמו התירוץ ה"רגיל" מדוע יש שני ימי ראש חודש, כעין בזמן

כולל את שני ימי ראש השנה עצמם). לפי מספר הימים קובעים אם השנה חסרה, כסדרן, או שלמה.

חידושים והסברות:

1. **ההיגיון של החשבון:** החשבון מראה לנו כמה ימים יש בשנה בסך הכל. אם יש יותר ימים מהמינימום, צריך "למלא" עם ימים נוספים — כלומר, חשון ו/או כסלו נעשים מלאים. ב-2 ימים (שנה פשוטה) זה המינימום — שניהם חסרים. ב-3 ימים — כסדרן (אחד מלא, אחד חסר). ב-4 ימים — שניהם מלאים.

2. **שנה מעוברת:** מכיוון ששנה מעוברת יש בה עוד חודש אחד (30 יום), מוסיפים עוד 2 ימים לחשבון (כי $30 \text{ מודולו } 7 = 2$). לכן: 4 ימים = חסרים, 5 = כסדרן, 6 = שלמים.

3. **דוגמת הרמב"ם:** ר"ה הוא יום חמישי, ר"ה הבא הוא שבת — זה 3 ימים ביניהם — כסדרן. אם ר"ה הבא הוא יום שלישי — 4 ימים — שלמים. אם ר"ה הוא שבת וההבא הוא יום שלישי — 2 ימים — חסרים.

סימנים לאימות החשבון

לשון הרמב"ם: יש להם סימנים — יש סימנים (כללים) שאפשר להשתמש בהם לבדוק את החשבון של קביעת השנה.

פשט: לאחר שחישבו את החשבון מראש השנה לראש השנה, אפשר להשתמש בשלושה סימנים כ"בדיקה" לאמת שהחשבון נכון. הסימנים אינם חשבון עצמאי, אלא מנגנון אימות.

חידושים והסברות:

1. **סימן 1 — יום שלישי:** אם ראש השנה חל ביום שלישי, אז החודשים **כסדרן** — בין בפשוטה בין במעוברת. אין צורך לחשב אם היא שלמה או חסרה — זה חייב להיות כסדרן. אבל האם היא פשוטה או מעוברת צריך עדיין לדעת מהחשבון הקודם.

2. **סימן 2 — יום ראשון או יום שני:** אם ראש השנה חל ביום ראשון או יום שני, זה **לעולם לא כסדרן** — זה חייב להיות או שלמה או חסרה, אבל איזו מהשתיים צריך עדיין לחשב.

3. **סימן 3 — יום חמישי:** אם ראש השנה חל ביום חמישי, תלוי: **בפשוטה** זה לא יכול להיות **חסרים** (שני חסרים אסור). **במעוברת** זה לא יכול להיות **כסדרן**.

4. **שימוש מעשי:** לאחר שמחשבים את החשבון של כמה ימים מראש השנה לראש השנה, יש לבדוק את כל שלושת הסימנים — וזה נותן אימות שהחשבון נכון. החישוב הספציפי מדוע כל סימן נכון אפשר למצוא במפרשים.

5. **מסקנה:** בזה יש כמעט את כל הכלים שצריך כדי **לעשות לוח** — החשבון של המולד, הדחיות, הקביעה של חסרה/כסדרן/שלמה, והסימנים לאימות.

שהיו מקדשין על פי הראיה כאשר לא ידעו אם עדים יבואו), אלא סברא המבוססת על "מקצת היום".

3. **קושיה על טעם הרמב"ם:** הטעם של "מקצתו ראש חודש" מתאים רק כאשר החודש הקודם היה מלא — אז אכן לקחו 30 יום לחודש שהוא באמת רק $1/229$, ולכן חלק מיום ל' הוא כבר החודש החדש. אבל כאשר החודש הקודם היה חסר (29 יום), הרי 29 יום אחר כך עדיין לא הגיע המולד בכלל — אז מדוע היום הראשון של ראש חודש ייקרא ראש חודש? הטעם תלוי אפוא במה היה החודש הקודם, וזה צריך עיון.

4. **קושיה נוספת על ההלך:** אם עושים את החודש מלא (30 יום), כבר לקחו חצי יום מראש חודש ואמרו שזה לא ראש חודש — כלומר, דחו את ראש חודש בחצי יום. זהו המחיר של הכלל שמחשבים רק ימים שלמים.

חלק ב': סדר החדשים מלאים וחסרים

לשון הרמב"ם: סדר החדשים מלאים וחסרים לפי חשבון זה: תשרי מלא, טבת חסר, טבת ואילך אחד מלא ואחד חסר על הסדר — טבת חסר, שבט מלא, אדר חסר, ניסן מלא... ובשנה מעוברת — אדר ראשון מלא ואדר שני חסר.

פשט: הרמב"ם מפרט את סדר החודשים: תשרי מלא, אחר כך הוא קופץ לטבת חסר, ומטבת והלאה הולך אחד מלא אחד חסר. חשון וכסלו מדולגים כי הם לא קבועים.

חידושים והסברות:

1. **חשון וכסלו — החודשים המשתנים:** כל החודשים קבועים (מלא או חסר), חוץ מחשון וכסלו. זו הסיבה שהרמב"ם קופץ מתשרי ישר לטבת.

2. **שלושה מצבים של חשון/כסלו:**

- **שנה שלמה** — שניהם מלאים

- **שנה חסרה** — שניהם חסרים

- **כסדרן** — חשון חסר, כסלו מלא (זהו הסדר ה"רגיל": תשרי מלא, חשון חסר, כסלו מלא, טבת חסר...)

3. **חשון מלא וכסלו חסר לא קורה** — זה אף פעם לא מציאות בלוח.

הלכה ה' (או המשך הלכה ד') — כיצד קובעים אם שנה היא שלמה, חסרה, או כסדרן

לשון הרמב"ם: מחשבים את מספר הימים בין ראש השנה של השנה עד ראש השנה של השנה הבאה. לשנה פשוטה: 2 ימים = חסרים, 3 ימים = כסדרן, 4 ימים = שלמים. לשנה מעוברת: 4 ימים = חסרים, 5 ימים = כסדרן, 6 ימים = שלמים.

פשט: בודקים באיזה יום בשבוע חל ראש השנה של השנה, ובאיזה יום בשבוע חל ראש השנה של השנה הבאה, ומחשבים כמה ימים ביניהם (לא

תמלול מלא

פרק ח' — קביעת חודשי הלבנה: חדשים מלאים וחסרים

הלכה א' — חודשה של לבנה: תשעה ועשרים יום ומחצה וחלקים

דובר 1: ובפרק ח' הוא יוציא לנו מה שהוא מדבר עליו. נכון? אוקיי. הוא אומר כך:

חודשה של לבנה, חודש של הלבנה, יוצא תשעה ועשרים יום ומחצה וחלקים, כמו שביארנו.

כך הוא ביאר קודם.

דובר 2: איפה אתה? פרק ח'? פרק ו'?

דובר 1: כן. מה זה פרק ו'? אנחנו בפרק ח', כן כן. אנחנו בפרק ח'. אז הוא מתחיל...

דובר 2: מה? שנת החמה?

דובר 1: אה, סליחה, סליחה, אני במקום הלא נכון. אני צריך לחזור לחודשה של לבנה. טוב מאוד.

עכשיו נלמד מה החשבון האמיתי לכאורה, נכון? זה הרעיון? פרק ו' וז' למדנו את החשבון הנקרא... יש כאן למעלה.

דובר 2: עשה את זה לאחור.

דובר 1: זה לא המיקרופון שלך היום. אם אתה רוצה, אתה יכול להוריד את החלק השני. שמתי את המיקרופון כי נדמה לי שזה יותר טוב. אני לא יודע. בוא נגלה.

פשוטה, הרב רבינוביץ, מסביר שהחשבון הולך רק עם שיטת הרמב"ם, שחשבון המולד הוא הלכה למשה מסיני. ובחשבון המולד יכול לצאת ארבע אחר הצהריים המולד. זה לא יכול לצאת הראיה, זה יכול להיות רק בלילה. בכל מקרה, לא רואים את הלבנה באמצע היום, זו לא שאלה.

דובר 2: עכשיו, רש"י בכלל לומד אחרת. רש"י לומד שהמדרש הוא לא מדרש של איך עושים חודש. זה דבר הלכתי. אומרים חודש, כמה זמן זה חודש? אי אפשר לומר, כלומר, למדנות, שזה יותר דבר של חושן משפט, או גט, איזה תנאי. אחד אומר, "אני אלוהי לך כסף לחודש", האם זה אומר לפי שעות או לפי ימים? אומרת הגמרא, הולכים לפי ימים.

דובר 1: למה הוא לא מסכים עם רש"י? כלומר לא למה לא, אני מתכוון שהסברו של רש"י הגיוני מאוד.

דובר 2: הרמב"ם אומר, כן, הגמרא כאן תראה, "אין שנה ימים לשנים, שנאמר". אני לא יודע מה זה בא כאן בכלל.

דובר 1: צריך לדעת, רבנן דקיסרי היו אלה שעסקו בקביעות החדשים. צריך לדעת מאיפה רבנן דקיסרי באו. אומר פירוש רש"י, נכון אם רבנן דקיסרי היו בית דין של יהודים. הם מביאים רק מקור לדבר שהוא פשוט.

דובר 2: אומר הרמב"ם, זו הלכה לעניין תלמידי החכמים שעוסקים בקביעות החדשים.

דובר 1: לא, לא באמת. לעניין הדרך שבה ההלכה צריכה לעבוד בחדשים. זה בעצם מילים אחרות, זה רק מקור לדבר שהוא בעצם פשוט. זה ברור שגם כשהגמרא אומרת, לא מחשבים. כן, זה יום שלם. זה לא הולך ככה. זה רק שלוש פעמים ניצוץ. אני לא יודע, אני לא יודע, אני כבר משוכנע שפירוש רש"י הוא פירוש רע.

דובר 2: מה הפירוש האחר? זה ביוני ימול נשנים. מה זה אומר?

דובר 1: גם, שלא יעשו את השנה.

דובר 2: כן, כמו שאמרת, שבמקום לעשות כל שנה שלישית שנה מעוברת, יעשו כל שנה כמה ימים.

דובר 1: אני לא אלק לתוכנית, אני לא אלק לתוכנית, לא הייתה לי תוכנית אחרת, לא היה לי מזל. רש"י אומר זאת הלאה, מה שאחד עשה נדר, הוא לא ילך לטבול שנה שלמה. זה הולך לפי החדשים, לא לפי השנים, לא לפי ימים.

דובר 2: ואיך לומד הרמב"ם באותה גמרא? כתוב יום לשנים?

דובר 1: אני לא יודע, הוא לא אומר כך אחר כך הוא הולך על זה. בקיצור, אפשר להבין שאין דברים ברורים, פשוט שחודש הוא יום. אוקיי, בוא נמשיך.

דובר 2: כן?

דובר 1: לא. כן, רגע רק. מכיוון שאנחנו לא יכולים לעשות חצאי ימים ראש חודש, עושים תשעה ועשרים ושלושים. נכון?

הלכה ג' — חלקים יתר על החצי יום

דובר 1: סעיף ג' אתה אומר, כן? "אלו הן חדשים שלא ברור תשעה ועשרים יום וחדשים שלא ברור שלשים יום". בוא נראה מה כתוב לבוא, אני עדיין יודע. אוקיי, כשזה היה בדיוק, נכון? זה היה תשעה ועשרים יום, אה, וחצי, וחצי. אם זה היה תשעה ועשרים יום ומחצה, אה, תשעה ועשרים וחצי, היו עושים פשוט כל חודש, שישה חודשים חסרים, שישה חדשים מלאים. "אמנם החלקים שיש בכל חודש וחודש, יתר על החצי יום, יתקבצו מהם שעות וימים, עד שיהיו מקצת השנים חדשים חסרים יתר על המלאים, ומקצת השנים חדשים מלאים יתר על החסרים."

דובר 2: צריך לגלות האם יוצא כל שנה יום שלם עודף?

דובר 1: לא, זה לא יוצא כל שנה, פחות מכל שנה. ממילא, פעם צריך לעשות כך, פעם כך. הוא לא אומר למה. על זה לא עשו את החשבון, איך זה יוצא?

דובר 2: כן כן, זה גם החשבון. בוא נראה באמת. כן כן, כי אז, עוד חלק מהחשבון. ואנחנו נלמד את החשבון.

פרק ו' וז' היה החשבון הנקרא מעולה לדבר מצוה. עכשיו הם יגלו משהו אחר, אני לא יודע. בוא נראה. קביעת חודשי הלבנה. בוא נראה. הוא אומר, חודשה של לבנה, החודש של הלבנה, דיברו קודם, הוא תשעה ועשרים יום ומחצה וחלקים. זה פרק ח', נכון? בא לסעיף הראשון, פרק ח'. אוקיי.

הלכה ב' — אי אפשר לחשב שעות לחדשים

דובר 1: אז הוא אומר, זה תשעה ועשרים יום ומחצה וחלקים. לכאורה היה צריך הרבה פעמים לצאת שראש חודש יהיה באמצע היום הבא, כי זה תשעה ועשרים ומחצה. אבל ואי אפשר לומר שראש חודש יהיה מקצת היום מחודש העבר ומקצתו מהבא, שיום אחד יהיה מחולק לחצי. כלומר, מה היה? אם היינו אוטוסיסטים, ארבע אחר הצהריים, חודש חדש. זה לא נעשה חודש. מה היה כל כך רע?

דובר 2: פסוק.

דובר 1: לא, אני מבין למה אתה לא הולך לפסוק על זה. זה לא מעשי, אבל אפשר ברצינות אולי לקבל, בדיוק כמו שבת שנעשית בזמן מסוים.

דובר 2: לא, היום שבת נעשית בזמן מסוים כי אנחנו אנשים מטרופים שלא חיים עם השמש. אנשים נורמליים, שבת נעשית להיפך, שבת נעשית יום שלם. דווקא זה שזה לא נעשה, זה צריך עיון. כלומר, זה צריך עיון אולי עלינו, אבל...

דובר 1: בקיצור, יש על זה פסוק. הייתי אומר סברא כזו. כתוב בפסוק "עד חדש ימים". על פי השמועה למדו, למדו בפסוק הזה שיש גזירה... "עד חדש ימים" זה לשון בגמרא. מעניין, על פי השמועה למדו. "שיומים אתה מחשב לחדש ואי אתה מחשב שעות". אז מהפסוק הזה לומדים שימים הם כביכול חודש. כלומר, חודש מורכב מימים. חודש לא מורכב משעות. לא, לחודש אין שום קשר לשעות. חודש מורכב מימים. השעות הן בחשבונות הקטנים. שעות, לך שם לילדים הקטנים, שם מדברים על שעות. אנחנו המספרים הגדולים יותר. אוקיי.

"לפיכך עושין חדשי הלבנה, מהם חדש חסר", צריך לעשות, במקום כל פעם חצי היה טוב. אבל במקום לעשות כל פעם חצי, צריך פעם להוסיף יום ופעם להוריד יום. "מהם חדש חסר, תשעה ועשרים יום בלבד". חודש חסר עושים 29 יום, אף על פי שחסרים עוד 12 שעה עם חלקים חזקים. "ומהם חדש מלא, שלשים יום", אף על פי שיש פשוט שעה עודפת. "כדי שלא לחשב בשעות אלא בימים שלמים", כדי שתמיד יצא שמחשבים בימים. מעניין.

דיון: פירוש הרמב"ם על הגמרא — השוואה לרש"י

דובר 1: זה פירוש הרמב"ם על הגמרא, "מנין שאין מחשבים שעות לחדשים". אני זוכר שרש"י... הפסוק דיבר בזמן שעדיין היה על פי ראייה, ועל פי ראייה זה כן הלך הרבה פעמים בשעות, שראש חודש היה באמצע היום.

דובר 2: לא, לא, לא. רק ידעתי שראש חודש היה באמצע היום. ראש חודש היה יום שלם.

דובר 1: מה שהרמב"ם בוודאי למד, היית מפריע. כבר אמר משלנו הלל צופרי, הוא עשה דבר טוב. כבר דיברנו שההלכות מסובכות. הנקודה היא, אבל אם כבר לא היה צופרי ראש חודש...

דובר 2: היום נחשב מהערב.

דובר 1: יכול להיות שארץ הייתה עולה שכבר יגידו יעלה ויבוא מספק מתחילת היום.

דובר 2: שוב, זו השאלה. המפרשים מתלבטים איך התנהגו למעשה, משהו לא ברור. זה בטוח שהקרוב הביאו אחר כך, קרבן אפשר להביא עד תמיד של בין הערביים. אבל אתה צודק.

דובר 1: אז בוא נראה, בוא נראה טוב מאוד. אז זו גמרא, כתוב במגילה ה' עמוד א', "רבנן דקיסרי בשם ר' אבהו, מנין שאין מחשבים שעות לחדשים? שנאמר 'עד חדש ימים'". זה המקור של הרמב"ם. האם הוא מסביר שזה עובד רק עם... זה עובד רק עם... טוב מאוד. הוא אומר, אתה רואה, הרב יד

מה הפירוש שזה ראש חודש? זה לא הגיוני. זה בדיוק להיפך, אם החודש הקודם היה מלא, אז תשעה ועשרים יום מאוחר יותר עדיין לא נולדה הלבנה בכלל.

כלומר, רוצים לומר טעם למה היום הראשון ראש חודש נקרא ראש חודש, אוקיי? זה אמרו אם היה החודש הקודם. אם אנחנו עושים חודש מלא, ואחר כך עושים אנחנו את היום הבא ראש חודש, את זה אני מבין. בערך כל שני, אני מבין, טוב מאוד. כי למה קוראים ליום הראשון ראש חודש? יש תירוץ רגיל, כי לא היה פעם ספק.

כן, על פי ראייה, כי לא היה על פי ראייה, עשו תמיד ספק כזה. אה, יש ספקא דיומא שנשאר. כעין ספקא דיומא. זה התירוץ הרגיל.

הרמב"ם מניח איזה תירוץ חדש, שמקצת היום הוא כי מקצת היום ראש חודש. אני לא יודע מה זה אומר. מבוסס על הרעיון הקודם, שכל הסיבה למה יש לנו את זה היא כי אי אפשר לעשות מקצת היום, אבל כאן כן מחשבים עם מקצת היום.

אני לא מבין. אני לא היחיד שלא מבין, כי זה תלוי דווקא באיזה חודש היה לפני כן. אז בקיצור, צריך עיון. אוקיי.

בקיצור, בוא נמשיך.

הלכה ה' – סדר החדשים מלאים וחסרים

קביעות החדשים

דובר 1: הם שואלים את הקושיא, שזה לא מסתדר, זה לא יוצא, אף פעם זה לא הסדר הגדול. זה מפרשים רגילים על הדף, על הדף שלי. אוקיי, ממילא עושים את החשבון. זה פשוט, זה היה יוצא.

רגיל הולכים בחשבון יום אחד ראש חודש, חודש שני שני ימים ראש חודש, נכון? טוב מאוד.

הא, "סדר החדשים מלאים וחסרים לפי חשבון זה, תשרי מלא, טבת חסר, טבת ואילך אחד מלא ואחד חסר על הסדר, טבת חסר, שבט מלא, אדר חסר, ניסן מלא".

בוא נלמד את החשבון. נכון? ובשנה מעוברת שני החדשים עושים חסר. לא, אדר ראשון מלא ואדר שני חסר. אוקיי, אלה החדשים שקבועים.

חשוון וכסלו – החדשים המשתנים

דובר 1: אבל שני החדשים, חשוון וכסלו, כי דילגו, אמרו תשרי מלא, טבת חסר. אבל מה עם חשוון וכסלו?

שני החדשים יש להם כל מיני דרכים איך הם יכולים להיות. נכון? יכול להיות שניהם מלאים, יכול להיות שניהם חסרים, ויכול להיות חשוון חסר וכסלו מלא.

דובר 2: יכול להיות להיפך?

דובר 1: לא. נכון? אבל מה שאין אף פעם, חשוון מלא וכסלו חסר?

דובר 2: אני לא יודע כך.

שמות השנים

דובר 1: עכשיו, יש שמות מעניינים, לשנים יש שמות. אם שניהם מלאים זה נקרא... כל הימים טובים הם בחודש מלא, ניסן, סיון ותשרי. אוקיי.

הרעיון אבל פשוט, עשו כל שני. החדשים היחידים שהם אחרת הם חשוון וכסלו, שיכולים להיות כל מיני דברים.

אם שניהם מלאים זה נקרא שנה שלמה. אם שניהם חסרים זה נקרא שנה חסרה. אם זה אומר חשוון חסר וכסלו מלא זה נקרא כסדרן, כי זה הסדר הרגיל, תשרי מלא, חשוון חסר, כסלו מלא. אז אה, בגלל זה זה הולך על הסדר. טוב מאוד. חוזרים לסדר הרגיל אחד אחד.

הלכה ו' – איך קובעים אם שנה היא שלמה, חסרה, או כסדרן

החשבון לפי ראש השנה

דובר 1: עכשיו, איך יודעים? אתה רוצה לדעת את החשבון? איך יודעים איזו שנה היא השנה לעשות?

דובר 1: בקיצור, עכשיו ללמוד את החשבון, נגיד, פרק ח' הוא חשבון החדשים המלאים וחסרים. לא למדנו עדיין את זה, איך אנחנו עושים את זה. מתי עושים מלא, ומתי עושים חסר?

הלכה ד' – יום שלוש ימי ראש חודש

דובר 1: אז כך, "יום שלוש לעולם מוסיפין אותו ראש חודש בחשבון זה. אם היה החודש שעבר חסר, יהיה יום שלוש ראש חודש הבא. ואם היה החודש שעבר מלא, יהיה יום שלוש עולה מקצתו ראש חודש". אה, עולה מקצתו ראש חודש. מעניין. ממילא, "ויהיה תשלום החודש המלא שעבר, ויהיה יום אחד ושלשים ראש חודש הבא". כי אם החודש הקודם היה מלא, פשוט שעדיין נכנס ביום שלוש עוד החודש הקודם.

דובר 2: מקצתו?

דובר 1: שייכות מקצתו. מה זה אומר מקצתו? עושים שני ימים ראש חודש.

דובר 2: רבי מאיר שואל, מה עושה שני ימים ראש חודש?

דובר 1: הוא אומר, כיוון שהחודש הקודם היה חודש מלא, אז יוצא שבעצם החודש הקודם הסתיים עמוק בתוך יום שלוש, כן, חצי היום. זה הסתיים חצי יום בתוך יום שלוש.

דובר 2: אני לא יודע, זה נראה כמו שאני מחזיק, אני לא מחזיק בדיוק. נכון, אז כשזה תשעה עשרה ומחצה... עוד... הסבר לי יותר ברור.

דיון: למה שני ימי ראש חודש?

דובר 1: יום שלוש, הרגיל, יום שלוש הוא כ"ט ומחצה, אז עוד חצי יום זה ראש חודש. זה הפשט. אבל... החשבון שחודש הוא 29 פלוס חצי, פשוט שהיום האחרון ועוד חצי ממנו, ועוד אתמול היה 29, והיום החצי הראשון הוא ה-29 וחצי. אז בעצם אתה שייך עוד לחודש הקודם. אבל החצי השני כבר היה צריך להיות ראש חודש. טוב מאוד.

דובר 2: עכשיו, למה יש לזה קשר לחודש הקודם כמלא דכתא?

דובר 1: תסביר. האם עשיתי דווקא חודש של שלוש יום. יוצא עכשיו שמה? כמו שעושים שראש חודש הוא רק האחד ושלשים.

דובר 2: כן. זה להיפך, לקחתי חצי יום מראש חודש ואמרתי שזה לא ראש חודש.

המשך הלכה ד' – טעם לשני ימי ראש חודש

שיטת הרמב"ם

דובר 1: פעם עושים כך, פעם עושים כך. אבל מה הוא אומר? "הואיל מקצתו ראש חודש, ויתשלם החודש המלא שעבר". ממילא זה עדיין ל' מהחודש הקודם. היום הוא דווקא ראש חודש לענין הלכה.

מה זה אומר "מקצתו ראש חודש"? תרגם "מקצתו". חצי מהיום הזה הוא החודש החדש. חצי מהיום הזה הוא החודש החדש, כי היום הוא תשעה ועשרים ומחצה. אז החצי הראשון ממנו הוא עוד החודש הקודם, היום השלושים מהחודש הקודם, והחצי השני הוא היום הראשון של החודש החדש, כן?

הוא אומר שהרבה פעמים יש ראש חודש שמחשבים עוד יום ל' מהחודש הקודם, והיום הבא מחשבים היום השני ראש חודש הוא יום א' מהחודש החדש. זה מה שהוא אומר כאן.

והוא אומר כאן למה עושים כך, כי היום הראשון ראש חודש צריך דווקא להיות ראש חודש, כי כבר מתחיל, החשבון כבר מתחיל באמצע אותו יום, אבל רק באמצע אותו יום, כי בעצם החודש הקודם הוא כ"ט ומחצה. אז מחשבים אותו כיום ל' מהחודש הקודם. נותנים לו שם ראש חודש, כי באמצע היום נכנס החודש החדש. אז אומרים הלל, מה שלא יהיה, נותנים לו שם ראש חודש, אבל זה יום ל' מהחודש הקודם.

קושיא על טעם הרמב"ם

דובר 1: אני לא משוגע, אני לא הראשון שמוסיף כאן משהו. כמו שהאנשים כאן גם חסרים.

דובר 2: מה זה אומר איזו שנה היא השנה?

דובר 1: קודם צריך לדעת איזה יום הוא ראש השנה. הם למדו פרק ז', נכון? הם הסבירו שראש השנה הוא לא אד"ו, כי על כל פנים אחד מארבעת הימים האחרים בשבוע זה יכול להיות, לפי החשבון של מה שלמדו בפרק ז', לעשות חשבון של השנה האחרונה, כל המולדות ודברים, נכון? תדע מתי ראש השנה.

"חשוב מניין הימים שביניהם". חוץ מיום הקפיצה, זה יום שבין מה למה?

דובר 2: אני לא יודע.

דובר 1: מתי ימים שבין? זה שתי השנים, נכון? כאילו מראש השנה הזה עד ראש השנה הקודם, נכון? עד ראש השנה הבא, סליחה.

דובר 2: לא, עשה חשבון מראש השנה עד ראש השנה כמו השנה, מראש השנה תשפ"ה עד ראש השנה תשפ"ו.

דובר 1: אם יש שני ימים, כלומר ממוצאי שבת עד רביעי, כן? אז זה חסרים. אם תמצא שלושה ימים, זה כסדרן. אם תמצא ארבעה ימים, זה שלמים.

דיון: איך עובד החישוב?

דובר 2: איך עושים את החישוב הזה? אני לא יודע.

דובר 1: לא, כלומר... אני מתכוון, למה זה מראה שזה שלמים? שכל החודשים שלמים?

דובר 2: או אה, שני החודשים?

דובר 1: מה השאלה?

דובר 2: כן, חשוון וכסלו. הכל כאן מדבר על חשוון וכסלו.

דובר 1: ומדברי האמורים, בואו נוציא את הפרק מדברי האמורים, שזו שנה פשוטה, אז החישוב עובד.

לכאורה החישוב פשוט מראה לנו כמה ימים יש בשנה בסך הכל, אם צריך עוד למלא עם, מבין? אם יש ארבעה ימים, פשוט יש לי יותר... נכון?

דובר 2: כן, מבחין אתה יכול לראות, אם יש ארבעה ימים, יש לך עוד שני ימים שאתה צריך להוסיף בשנה. איך מוצאים את שני הימים? מוסיפים את זה ככה. אם זה שלושה ימים, מסתדר.

דובר 1: כן, זה החישוב. אבל זה עובד רק על שנה פשוטה, כי אז יש רק ארבעה ימים. אם זה מעוברת, אז צריך להיות חמישה ימים, נכון? אז אם יש ארבעה ימים, זה חסרים. אם זה חמישה ימים, זה כסדרן. אם זה שישה ימים, זה שלמים. מאוד פשוט. נכון? כי בשנה מעוברת יש עוד שני חודשים.

דובר 2: לא, עוד חודש אחד.

דובר 1: כלומר, צריך להוסיף עוד יום אחד לחישוב.

דוגמאות מהרמב"ם

דובר 1: כיצד? אחרי שהרמב"ם מדגים. כיצד? ר"ה של שנה זו פשוטה היה ביום חמישי, ור"ה של שנה הבאה היה ביום שבת, הרי יש ביניהם ג' ימים.

כן, מחמישי עד שבת זה שלושה ימים. יודעים שהשנה היא בחשבון חסר, כסלו מלא כמו הרגיל.

אם ר"ה אחר כך הוא שלישי, ויוצא כמה ימים יש לנו ביניהם? מחמישי עד שלישי כמה ימים יש לנו?

דובר 2: זה כמה?

דובר 1: זה ארבעה ימים. אז זה שלמה.

אם ר"ה הוא שבת והשנה הבאה היא שלישי, יוצא שיש רק שני ימים ביניהם.

סימנים לאשר את החישוב של קביעת השנה

הסימנים שהרמב"ם מביא

פשוט. יש עוד סימנים. בואו נראה מה הסימנים. זה מקל לבדוק שלא עשינו טעות.

יש להם סימנים, סימנים שטותיים עליין, כי כתוב כאן בחשבון סדרי השנה, ואין בנין על עיקר זה החשבון וקביעת ותחיית שברגי דרכיו. הם בנו הכל על החישוב הזה.

והילכך, כל שנה, שיהיה ככה, כל שנה שראש השנה הוא שלישי זה כסדרן. ידעת? כי מה צריך לחשב את החישוב למה זה יוצא? אם ראש השנה הוא שלישי, חייב להיות שבין פשוטה בין מעוברת, זה מה? שהחודשים כסדרן.

אם זה ראשון או שני, זה אף פעם לא כסדרן. כלומר, אבל איזה זה, אנחנו לא יודעים. את זה עדיין תצטרך להשתמש בחישוב הקודם. כלומר, אם זה מלא או חסר, שני מלאים ושני חסרים.

אם זה חמישי, זה תלוי. אם זה פשוטה, אז זה לא יכול להיות חסרים. אם זה מעוברת, זה לא יכול להיות... אה, זה לא יכול להיות כסדרן. סליחה.

טוב מאוד. אם ראש השנה הוא חמישי, אתה יודע שאצלנו, ראש השנה פשוטה, אתה יודע שזה לא יכול להיות חסרים. ואם זה מעוברת, אתה יודע שזה לא יכול להיות כסדרן.

התפקיד של הסימנים

אלה סימנים, כללים מסוימים שאפשר להשתמש בהם כדי לבדוק אם החישוב מסתדר, מה שעשית מסתדר. כן, זה מה שזה אומר.

כתוב כאן, הוא מתכוון לומר אחרי שעשית את החישוב כמה ימים יש מראש השנה לראש השנה, תבדוק את שלושת הסימנים, אחד, שניים, שלושה סימנים, אז יהיה לך צ'ק על החישוב שלך, צדיק. יהיה לך צ'ק, תדע אם החישוב שלך היה נכון או לא. זה צ'ק פשוט.

והצ'ק הזה התחשב מתוך חישוב שאני רוצה להבין. מה זה? בטח תסתכל במפרשים ותגיד מה החישוב. תעשה טבלה, או משהו.

עכשיו אתה כבר יודע כמעט איך לעשות לוח, אמת? בסדר.

סיום

יפה, זה הסיפור. הציבור רוצה לישון קצת.